

ADALÉKOK A 16–20. SZÁZADI
MAGYAR MŰVELŐDÉS
TÖRTÉNETÉHEZ

Szerkesztette
BÁLINT ISTVÁN JÁNOS

Országos Széchényi Könyvtár
Budapest, 1987

AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR KIADVÁNYAI
ÚJ SOROZAT 2.

Szerkeszti
Kovács Ilona
Csapody Miklós

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
BUDAPEST

ADALÉKOK A 16–20. SZÁZADI
MAGYAR MŰVELŐDÉS
TÖRTÉNETÉHEZ

Szerkesztette
BÁLINT ISTVÁN JÁNOS

Budapest, 1987

Lektorálta
NÉMETH G. BÉLA

Benda Kálmán munkásságának bibliográfiáját szakmailag ellenőrizte
KERTÉSZ GYULA

MEGJELENT
A KULTURÁLIS ÉS TÖRTÉNELMI EMLÉKEINK
FELTÁRÁSA, NYILVÁNTARTÁSA ÉS KIADÁSA
C. KUTATÁSI FŐIRÁNY TÁMOGATÁSÁVAL

ISSN 0237-0042
ISBN 963-200-032-3

Kiadja az Országos Széchényi Könyvtár
Felelős kiadó: Juhász Gyula akadémikus, főigazgató
Műszaki szerkesztő: Burány Tamás
Készült az OSZK Sokszorosító üzemében, Budapest
600 példányban, 20,74 A/5 ív terjedelemben.
Felelős vezető: Rosta Lajosné
Munkaszám: 86.176

TARTALOM

SZABÓ Géza: A vőlegény és a jegyes teológiai allegóriája Bogáti Fazakas Miklós munkáiban	7
SZABÓ András: Ecsedi Oráció. Magyar nyelvű politikai beszéd töredéke 1608-ból	31
KEVEHÁZI Katalin: Gályarab-prédikátorok kiadatlan levelei	37
MONOK István: Zrínyi Miklós könyvtára és a többi horvátországi magángyűjtemény a 17. században	55
SZABÓ György: A Dunántúli Református Egyházkerület Nagykönyvtára (Pápa) története	65
SZELESTEI N. László: Ceglédi Szabó Pál dunántúli református püspök könyvtárának kötetei	97
ÖTVÖS Péter: Egy főúri könyvtár 1772-ből	129
TÓTH István György: Paraszti írástudás a körmendi uradalomban a 17-19. században	143
HALÁSZ Imre: Tóth Balázs protestáns népiskolai tanterve	167
NAGY Csaba: Dr. Mandl Lajos a francia diplomácia szolgálatában	179
HÖRCSIK Richárd: Sárospatak pecsét-története	195
SAS Péter: A Konstantinápolyi Magyar Tudományos Intézet	219
DIPPOLD Péter: Benda Kálmán műveinek bibliográfiája 1935-1985	227
A kötet szerzői	269

ZRÍNYI MIKLÓS KÖNYVTÁRA
ÉS A TÖBBI HORVÁTORSZÁGI MAGÁNGYŰJTEMÉNY
A 17. SZÁZADBAN
(Bibliográfiai összefoglalás)

Monok István

Azok a kutatási munkálatok, amelyek a 16–17. századi magyarországi olvasmánykultúra feltérképezését célozzák, több irányúak. Művelődéstörténet-írásunk figyelmet fordít a korabeli szövegek olyan olvasatának vizsgálatára, amelyek a szerzők olvasmányélmény-hivatkozásait veszi figyelembe. A másik mód maguknak a fennmaradt könyveknek vizsgálata, az egyes darabok történetét megvilágító possessor-bejegyzések kutatása, amely szervezett keretekben csak napjainkban van beindulóban. Az olvasmánykultúra történetének vizsgálatában azonban egy olyan történelmi területen, ahol a könyvtári anyag javarészt megsemmisült a századok folyamán, alapvető forrástípusként a levéltári forrásokat kell figyelembe vennünk. A három kutatási irány eredményeinek összeadásával már nyerhetünk egy olyan adatbázist, amelynek segítségével vélemény formálható az említett korszak könyvtári kultúrájáról.

A levéltári források – hagyatéki leltárak, végrendeletek, vagyonelezési iratok stb. – feltárása kezdődött el néhány éve a Szegedi JATE Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékén Keserű Bálint irányításával.¹ Ez a munka kiterjed a történelmi Magyarország területére, de gyakorlatilag minden országban nehézségek mutatkoznak a levéltári anyag elérésében (pénzügyi és egyéb okok miatt). A horvátországi részekkel kapcsolatban hiányoznak például a városi polgárság könyves műveltségére vonatkozó források, de a nemesi könyvtárakról sincsen olyan mennyiségű anyag, amelynek alapján az egész területre jellemző megállapításokat tehetnénk. Művelődéstörténetileg sem lenne indokolható a dél-horvátországi könyvtárak vizsgálatának idekapcsolása – csak példaként: a sibeniki ferences könyvtár,² Marcus-Antonius de Dominis splíti érsek,³ Ivan Paštrić orientalista filológus, splíti papnevelde könyvtárának megalapozója.⁴

A továbbiakban kizárólag néhány főúri családdal - Zrínyi, Istvánffy, Draskovich, Mikulich - kapcsolatos forrásokra vonatkozó ismereteinket foglaljuk össze.

Az összefoglaló élére kívánkozik annak a töredék könyvjegyzéknek a megemlítése, amely a Verancsics család levéltári anyagában maradt fenn Zágrábban. A 13 könyvet felsoroló jegyzetről azonban közelebbit nem tudunk: kinek a könyveit sorolják fel, hol volt az illető gyűjtemény? Az íráskép alapján XVI. század végéről származónak minősítettük.⁵

Zrínyi Miklós könyvtára azok közé a ritka kivételek közé tartozik, amelynek korabeli katalógusa (1662)⁶ is fennmaradt, s állományának nagy része ma is hozzáférhető a Zágrábi Egyetemi Könyvtárban. Célszerű az ezzel kapcsolatos ismeretekkel kezdeni összefoglalónkat, hiszen története több ponton kapcsolódik más, korabeli főúri gyűjteményekhez. Az elmúlt három évben az MTA Irodalomtudományi Intézete, a Budapesti ELTE és a Szegedi JATE Régi Magyar Irodalomtörténeti tanszékei feltárták a könyvtár possessor-állományát, melynek segítségével immár lehetővé válik a Zrínyi-könyvtár történetének megírása, az egyes kötetek sorsának figyelemmel kísérése. A munka megkezdésekor gondolhattunk arra, hogy ebben a könyvanyagban találkozni fogunk más, horvátországi és magyarországi nagy könygyűjtők könyvtárából származó kötetekkel is, hiszen ezek a könyvtárak nem voltak zártak a baráti kör előtt. E várákozásunk azonban csak részben igazolódott: előkerült egy-egy kötet Thurzó György nádor (könyvtára Biccson volt),⁷ Istvánffy Miklós és Mikulich Sándor gyűjteményéből; (rajtuk kívül igazán nagy, nem főúri gyűjteményből való kötet Mossóczy Zakariás tinini, majd nyitrai püspök bejegyzését őrizte meg.) Ez a szerény eredmény is feljogosít azonban annak a feltevésnek a kimondására, hogy a Zrínyi-könyvtár anyagából is lehetnek másutt elszórtan kötetek. Különösen fontosnak érezzük itt a horvátországi könyvtárak még fel nem tárt régi könyvanyagának vizsgálatát (pl. a Draskovich-könyvtárét).

Mivel a közeljövőben a Zrínyi Miklós könyvtárával kapcsolatos eredményeink monografikus összefoglalásban hozzáférhetőek lesznek,⁹ itt ezeket nem részletezzük. Összefoglaljuk azonban az eddigi szakirodalomnak a könyvtár sorsára, használatára vonatkozó megállapításait, melyek

nagyobbrészt a gyűjteménynek a költő halála utáni történetét tárgyalják. Érthetően persze: levéltári források hiányával, s a könyvek korábbi tulajdonosainak ismerete nélkül nem volt lehetséges az előtörténetnek, illetve a könyvgyűjtés történetének megírása.

A végzetes kimenetelű vadászat után a költő fia, Zrínyi Ádám gyarapította tovább a gyűjteményt, amely az ő halála (1691) után leányának Henrik Daunnal való házasságával a morvaországi Vöttauba került. Csak a XIX. század második felében fordult feléje a magyar kutatók figyelme, s Szuha László, Toldy László és Csontos János, Majláth Béla tett lépéseket az anyag feldolgozására.¹⁰ 1893-ban a Daun család Alexander Kende bécsi antikváriuson keresztül eladta a gyűjteményt a Horvát Tudományos Akadémiának – a Magyar Tudományos Akadémia pénzügyi gondokkal küszködött –, s így került az Zágrádba.

A Horvátországból Horvátországig tartó két évszázad alatt nem készült megnyugtatóan pontos katalógus a könyvekről. Az 1662-es csáktornyai jegyzék lehetett a rendezés segédeszköze Vöttauban is. Itt aztán 1887-ben készített Csontos János olyan kutatási jegyzeteket, amelyeket a Bibliotheca Zrinyiana második katalógusának tekinthetünk.¹¹ Alexander Kende – az 1662-es katalógussal együtt – kiadta azután 1893-ban azoknak a könyveknek a jegyzékét, amelyeket tőle a Horvát Akadémia megvett.¹² Ezután Ferenczi Zoltán adott közre egy újabb jegyzetet, mint kiállítási katalógust,¹³ s végül az anyag mostani helyén készítettek egy, már a kolligátumok tagjait is jelző jegyzetet. Ezek a nyilvántartások kiegészítik egymást, s ha a könyvtár nagyságát pontosan akarnánk meghatározni, akkor kezdő lépésként Orlovsky Géza dolgozatához kell fordulnunk,¹⁴ melyben elkészítette az említett öt jegyzék konkordanciáját. A már említett új kötetünkben szeretnénk aztán egy, a könyvtár egyes tagjait teljes részletességgel (kolligátumok tagjai, a bejegyzések, a margójegyzetek) leíró katalógust közreadni.

A pontos katalógus hiánya természetesen nem akadályozta a kutatókat a könyvtár használatában.¹⁵ A már említettek után Széchy Károly Zrínyi-monográfiájában¹⁶ már gyakorta hivatkozik a Zágrábból kölcsönként és kapott (!) könyvekre, Drasenovich Mária pedig már olyan igénnyel vette kézbe a köteteket, hogy azokban lévő Zrínyi-bejegyzéseket kigyűjtse.¹⁷

Josip Badalić Ősnyomtatvány-katalógusának¹⁸ Zrínyi-könyvtárból való darabjára Borsa Gedeon mutatott rá ismertetésében,¹⁹ majd Klaniczay korrigálta Drasenovich néhány hibás olvasatát.²⁰ Ezt követte egy, a Zrínyi-tékát említő útleírás (1660: Jacobus Tollius) néhány szavas ismertetése.²¹

Klaniczay Tibor Zrínyi-monográfiájának második kiadásában²² azután összefoglalta azokat az ismereteket, amelyek a költő olvasmányélményeinek az életműben kimutatható nyomaira vonatkoztak, több helyütt kiemelve és elemezve Zrínyi műveltségének – olasz irodalmi, vagy hadtudományi ismereteinek – modernségét. Vittorio Sirivel külön tanulmányban foglalkozott.²²

A Zrínyi Miklós műveinek tervezett kritikai kiadása előtti előtanulmányok nyitottak újabb fejezetet a Zrínyi-könyvtár kutatásának történetében, melynek eredménye Kovács Sándor Iván néhány tanulmánya,²⁴ Hausner Gábor és Orlovsky Géza közleménye,²⁵ s a jegyzetekben meglévő, már többször említett Zrínyi-könyvtár monográfia.

A Zrínyi-könyvtárban fennmaradt kéziratokra az egyes darabokra vonatkozóan létező bibliográfiai összefoglalások mellett csak utalnunk kell: a szakácskönyvre, a Syrena-kódexre és a Czobor Mihály-féle *Charicliára*.²⁶

Továbblépve a XVII. századi horvátországi könyvtárakra vonatkozó ismeretek összefoglalásában, megemlítendő, hogy a hadvezér költő csáktornyai gyűjteményén kívül tudunk a család egy másik könyvtáráról is. Zrínyi Péter ozalyi kastélyában 1672-ben találtak "libros maiores et minores circiter Nr. 200".²⁷ Ez az adat figyelmeztet: nem reménytelen a további levéltári kutatás.

Térjünk vissza azonban Ozalyból ismét Csáktornyára, hiszen ott nem csak Zrínyi Miklósnak, hanem a környezetéhez tartozó Forstall Marknak is volt könyvgyűjteménye. Ennek összeírását (1672) a közeljövőben tervezük közreadni,²⁸ vizsgálata újabb adalékokkal szolgálhat a nagy költő olvasmányműveltségének megítélésében.

Mikulich Sándor könyvtáráról csupán korabeli jegyzékeket sikerült felfedeznünk,²⁹ a könyvek közül csak az említett egy darab került elő. Az 1657-ben Belec várában készült összeírásokban fennmaradt könyvjegyzék

zékek átfedik egymást; összesen mintegy 200 kötetet említenek meg cím szerint, illetve a szerzőt megnevezve. Fontos azonban, hogy a tételiesen összeírni türelmetlen jegyző megbecsülte a könyvek számát, s odaírta: "Summa librorum Mille Octuaginta". Ha ez a becslés helytálló, akkor – még ha nem számítjuk a nyilvánvalóan sok kolligátumot – Mikulich Sándor bececi könyvtárával nagyságban legfeljebb a Rákócziak sárospataki gyűjteménye vetekedhetett a maga korában.³⁰

Istvánffy Miklós vinicai gyűjteményét a Draskovich-könyvtárral egy egységben kell kutatnunk, hiszen az, a fiúörökös nélkül elhunyt történetíró leányának házassága révén a Draskovichokhoz került. E könyvtárról nem maradt fenn korabeli jegyzék, csupán néhány darabját ismerjük. Ezek a darabok azonban túlzás nélkül szenzációt ígérnek a további kötetek megtalálójának. Nem is a nyomtatott anyagra gondolunk, hanem Istvánffy Miklós kéziratgyűjteményére. Ezek közül négy az Országos Széchényi Könyvtárba, egy az MTA Könyvtárába, egy a Budapesti Egyetemi Könyvtárba, egy az Egri Főegyházmegyei Könyvtárba, egy pedig a Horvát Művészeti és Tudományos Akadémia zágrábi levéltárába került; a többi lappang. Még néhányra van régebbi szakirodalmi utalás.³¹ A nyomtatott anyag nagyságáról csak feltevéseink vannak, hiszen nagyrészt Istvánffy hivatkozásaira, illetve a XVIII–XX. századi történetírók megjegyzéseire vagyunk utalva. A Berlász Jenő által feltételezett gazdag könyvanyag talán Horvátországban van,³² noha egyes részei szétszóródtak Magyarországon; nagyobb egység talán csak Sopronban a jezsuitákhoz került Dobronoki György révén.³³ Mindenesetre az Istvánffy-könyvtárból eddig két előke-
rült nyomtatványról tudunk: az egyik Aradon van,³⁴ a másik a Zrínyi-könyvtár állományában. A Draskovich-könyvtár megmaradt részeinek kutatása tehát ilyen szempontból is fontos lenne.

A magyarországi források jelentős részét már átnéztük az említett kutatás keretében. Hiányzik még a bécsi anyag egy része és a horvátországi levéltárak kutatása. Ez az utóbbi terület az, ahol jelentős segítséget várunk a horvátországi művelődéstörténet ottani kutatóitól.

JEGYZETEK

1. Munkánk részletes bemutatását, kiadványaink felsorolását lásd: **Keveházi Katalin**: *Aufarbeitung und Publikation von ungarischen Bücherverzeichnissen aus der Zeit vom 16. bis 18. Jahrhundert.* = *Wolfenbütteler Notizen zur Buchgeschichte.* 1985. Heft 2. 68-88., **Monok István**: *A XVI-XVIII. század magyarországi olvasmányai.* (Régi magyarországi könyvjegyzékek összegyűjtése és publikálása) = *Csongrád megyei Könyvtáros,* 1985. 15-20.
2. Összefoglalóan, bibliográfiákkal lásd: *Libraries in Croatia.* Ed. by Aleksandar Stipčević. Zagreb, 1975. A sibeniki ferencesekre külön: **Oreb, Martin**: *Biblioteka samostana Sv. Frane franjevac konventualaca u Šibeniku.* = *Vjesnik bibliotekara Hrvatske,* XII. 1966. Zagreb, 1966. 116-126. Ebben külön érdekes **Michel Volpino** 1582-ből való könyvjegyzékének közlése.
3. **Morović, Hrvoje**: *O biblioteci Markantuna de Dominisa.* = *Vjesnik Bibliotekara Hrvatske,* XXV. 1981. Zagreb. 1984. 177-187. - az érsek könyvtárának 1615-ből való jegyzékével.
4. **Morović, Hrvoje**: *Osnutak i uredenje Paštričeve biblioteke Splitskog sjemeništa.* = *Vjesnik Bibliotekara Hrvatske,* XIV. 1968. Zagreb, 1968. 128-135. Az 1706-ban Paštrić 568 kötetes adományával megnyílt könyvtár könyvanyagának tartalmi elemzésével (a katalógust nem közli).
5. A jegyzék szövegolvasatát lásd: **Magyarországi magánkönyvtárak 1533-1660.** Sajtó alá rendezte Varga András. Szeged, 1986. (Adattár XVI-XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. 13.) 60.
6. Kiadását lásd: **Kende Alexander**: *Bibliotheca Zrinyiana. Die Bibliothek des Dichters Nikolaus Zrinyi.* Wien, 1893. 51-84.
7. 1610-ből való katalógusát lásd: **A magyar könyvkultúra múltjából. Iványi Béla** cikkei és **anyaggyűjtése.** Sajtó alá rendezte Herner János és Monok István. (Adattár XVI-XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. 11.) Szeged, 1983. (a továbbiakban: Adattár 11.) 505-535; könyvtárának Kassára, Turócszentmártonba, Pozsonyba, Gyöngyösre és az Országos Széchényi Könyvtárba került darabjairól lásd: **Helena Saktorova**, *Knih* 1981. 73-91. Ezenkívül került Szegedre az Egyetemi Könyvtárba és a Budapesti Egyetemi Könyvtárba is. Ez utóbbira lásd: **Pajkossy Györgyné** (*Magyar Könyvszemle,* (a továbbiakban MKSZ) 1983. 225. 3. jegyzet.)
8. Könyvtárára vonatkozóan lásd: Adattár 11. 437-484. és az ehhez tartozó jegyzeteket uo. 585; továbbá **Pajkossy Györgyné** i.m. 225-226. 5. jegyzet.
9. A kötet a Zrínyi Kiadó gondozásában 1985-ben indult "Zrínyi könyvtár" című sorozat 3. darabja lesz.

10. **Toldy László: Szluha László emlékezete és a Zrínyi-könyvtár.** Bp. 1880 /név nélküli ismertetése: Századok (a továbbiakban: Sz) 1880. 703./; uő: XVII. századi szakácskönyv /Történelmi Tár 1881. 367-371., 569-581. - Szluha László másolata alapján adta ki./; **Majláth Béla: Zrínyi, a költő könyvtára** /Akadémiai Értesítő, 1891. 400-416./; E kiadványokra visszamenő név nélküli értesítés: MKSz 1891. 168.
11. OSZK Fol. Hung. 1762. Fol. 116-142.
12. Lásd az 5. jegyzetet. Ismertetései semmi új adattal nem szolgálnak: **Erdélyi Pál** /MKSz 1893. 353-357./; F. - /Sz 1893. 461-462./; **Kanyaró Ferenc** /Egyetemes Philologiai Közlöny 1893. 421-429./; **Walter Gyula** /Magyar Sion 1893. 617-619./; Hbrln /Zentralblatt für Bibliothekswesen 1893. 422./; K.I. /Irodalomtörténeti Közlemények (a továbbiakban: ItK) 1894. 119-121./
13. **1618-1918. Zrínyi-kiállítás.** Gróf Zrínyi Miklós, a költő és hadvezér születésének háromszázados évfordulója alkalmából rendezi a **Magyar Tudományos Akadémia.** (Összeáll. Ferenczi Zoltán.) Bp. 1919 Hasonmás kiadása: **Zrínyi-dolgozatok I.** (Szerk. Hausner Gábor, Kovács Sándor Iván.) Bp. 1984. /ELTE BTK Régi Magyar Irodalmi Tudományos Diákkörének kiadványai. Acta Iuvenum/ (továbbiakban: Zrínyi-tanulmányok I.) függelékeként.
14. **A Zrínyi-könyvtár öt katalógusa.** = Zrínyi-tanulmányok I. 8-71. A teljesség kedvéért megemlítjük, hogy a Zrínyi-könyvtár egyes darabjai több kiállításon is szerepeltek, így róluk quasi katalógus készült. Lásd **Zivot et djelo Jurja Križanića.** Gradu izabrala i katalog sastavila Kornelija Pejčinović. Predgivir napisao Miroslav Kurelac. Zagreb, 1983. /Knjižno blago Nacionalne i Sveučilišne Biblioteke. Katalog 5./.
15. Lásd a már a Kende-katalógus megjelenése előtti, Zrínyi Miklós könyvbejegyzéseire vonatkozó közlést: S.I. Vasárnapi Újság, 1891. 11. sz.
16. **Gróf Zrínyi Miklós, a költő 1620-1664.** 1-5. köt. Bp. 1896-1902. Az öt kötet mutatóját Kazinczy Andrea vezetésével az ELTE BTK Zrínyi-szemináriumának hallgatói állították össze. = **Zrínyi-tanulmányok II.** (Szerk. Kazinczy Andrea, Kovács Sándor Iván.) Bp. 1985. /ELTE BTK Régi Magyar Irodalmi Tudományos Diákkörének kiadványai. Acta Iuvenum/ (a továbbiakban: Zrínyi-tanulmányok II.) 219-303.
17. **Zrínyi Miklós könyvjegyzetei.** Pécs, 1934. /Specimina dissertationum facultatis philosophicae Regiae Hungaricae Universitatis Elisabethinae Quinqueecclesiensis 58./ Ismertetései (Jóó Tibor: Sz 1934. 467.; K.Gy.: Irodalomtörténet 1934. 150-151.) semmi újjal, illetve Drasenovich hibás bejegyzés-olvasataira épülő elméletekkel (**Kardos Tibor**: Könyvtári Szemle 1935. 141-142.) szolgáltak. Ez utóbbi kritikájának történetét összefoglalóan lásd **Kovács Sándor Iván: A lírikus Zrínyi.** Bp. 1985. 17-28. és az ehhez tartozó jegyzetekben. **Sík Sándor** is lényegében Drasenovich eredményeire támaszkodva írt két oldalt a Zrínyi-könyvtárról: **Zrínyi Miklós.** Bp. 1940. 74-75.

18. Badalić, Josip: *Incunabula quae in populari re publica Croatia as-servantur*. Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj. Zagreb, 1952. /Djela Jugoslavenske Akademije Znanosti Umjetnosti Kniga 45./
19. MKSz 1956. 95.
20. ItK 1959. 162-164.
21. -K-: Könyvtáros 1960. 701-702.
22. Zrínyi Miklós. Bp. 1964.
23. Zrínyi olvasmányaihoz: **Vittorio Siri.** = Hagymányok ébresztése. Bp. 1976. 249-260.
24. Tallózás Zrínyi Miklós könyvtárában, és egy ismeretlen Zrínyi-arckép. = Zrínyi-tanulmányok. Bp. 1979. 154-170.; Zrínyi Miklós: "Mint Hektor Trójának ..." Bemutatja Kovács Sándor Iván. Bp. 1982; Zrínyi római útikönyve. - A Zrínyi-könyvtár Petrarcha kötetei. - Kísérlet Zrínyi Tasso-köteteinek meghatározására. = **Király Erzsébet - Kovács Sándor Iván: "Adria tengernek főnforró hajjai"**. Bp. 1983. 15-85.; A lírikus Zrínyi. Bp. 1985. főképp az első fejezet.
25. **Adalékok Zrínyi Ádám pályaképehez.** = Zrínyi-tanulmányok II. 107-124.
26. A Zrínyi-könyvtár egyes darabjait, mint a horvátországi írásbeliség emlékeit számba vevő horvát bibliográfiákon és feldolgozásokon kívül: **A csáktornyai Zrínyi-udvar XVII. századi kéziratos szakácskönyve.** = Szakácsmesterségnek könyvecskéje. Sajtó alá rend., a jegyzeteket és a mutatót összeállította Király Erzsébet. A bev. tanulmányt írta Kovács Sándor Iván. Bp. 1981 /Magyar Hírmondó/; Kovács Sándor Iván: **Utószó az Adriai tengernek Syrenia hasonmás kiadásához.** Bp. 1980. főképp a 8-12. lapok.; **Bánki Judit - Kazinczy Andrea: Kutatások a Zrínyi-könyvtárban fennmaradt Czobor Mihály-féle "Chariclia"-fordításról.** = Zrínyi-tanulmányok II. 1-38.
27. Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien, Ungarn, Fasc. 307. 17. pallium. Az adatra Zimányi Vera hívta fel figyelmünket.
28. **Magyarországi magánkönyvtárak 1660-1721.** Sajtó alá rendezi Herner János, Katona Tünde, Latzkovits Miklós /Adattár XVI-XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 14./ (előkészületben).
29. A fennmaradt három könyvjegyzék közül kettő ugyanaz (másolatok). Kiadásukat lásd Adattár 11. 305-309., és 537-542.
30. Vö. **Harsányi István: A Rákóczi-könyvtár és katalógusa.** Bp. 1917.
31. Az Istvánffy-könyvtárral kapcsolatos ismeretek összefoglalását lásd: **Berlász Jenő** (OSZK Évk. 1959. 202-240., és az OSZK Évk. 1972. 215-229.); **Balázs Mihály - Monok István: Történetírók Báthory Zsigmond udvarában** (Kiadatlan Szamosközy István és Baranyai Decei János művek Istvánffy könyvtárában.). = Régi magyar udvari kultúra, Bp. 1987. (előkészületben).

32. Istvánffy könyvtárának egy része a zágrábi jezsuita kollégiumé lett, amely könyvtár ma a Horvát Nemzeti Könyvtár része. Összefoglalóan lásd: E. Verona: *Prinosi povijesti Sveučilišne knjižnice u Zagrebu u prvome razdoblju njena života /1607-1773./* = Zbornik naučnih i književno-umjetničkih priloga bivših daka i profesora zagrebačke klasične gimnazije o 350-godišnjem jubileju, 1607-1957. Zagreb, 1957. Istvánffyról: p. 359. Vö. még Rojnić, Matko: *Nacionalna i Sveučilišna Biblioteka.* /Hrvatsko Bibliotekarsko Društvo/ Zagreb, 1974. 6-7. és az itt idézett tanulmányok, illetve kéziratok (2-9. jegyzet).
33. Vö. *Berlász Jenő* OSZK Évk. 1959. 230-234. és OSZK Évk. 1972. 216.
34. *Colța, Elena Rodina: Un exemplar din bibliotheca istoricului maghiar Nicolaus Istvánffy, identificat la Arad.* = *Bibliotheca și Cercetarea.* VII. Acad. R. S. Romania-Filialia Cluj-Napoca. 182-187.